

Evaluation of effects of ecological parks on the urban environment (Case Study: Shahmanzar Hafeshjan Shahrekord)

Fatemeh Mohsenpour Qahfarokhi¹ , Zohreh Fanni^{2*}

1.MSc Graduate in Geography and Urban Planning, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

2.Professor, Department of Human Geography and Spatial Planning, Faculty of Earth Sciences, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Received Date: 24 February 2026 Accepted Date: 17 May 2026

Abstract

Background and Objective: Environmental sustainability is a cornerstone of the United Nations' agenda for achieving sustainable urban development. Understanding the complex interplay between urban ecosystems and the natural environment is crucial for addressing contemporary urban environmental challenges. Rooted in ecological principles, the establishment of eco-parks plays a fundamental role in sustainable urban development by aiming to support the spiritual needs of citizens, protect biodiversity, and minimize human intervention in natural habitats. These spaces are also essential for enhancing urban environmental quality and fostering human-nature interaction. This study aims to identify the factors through which the Shahmanzar Eco-park influences the environment of Hafshejan city.

Methodology: This applied research employed a mixed-methods approach, utilizing library and documentary studies, field surveys, and interviews. The statistical population consisted of the residents of Hafshejan, from which a sample of 380 citizens was selected using random sampling. Data analysis was conducted using SPSS software, employing statistical tests including the t-test and multiple regression analysis.

Results and Findings: The evaluation results indicate that the Shahmanzar Eco-park has had the highest impact on the urban environment of Hafshejan in the "Environmental Index" (mean = 3.20) and the lowest impact in the "Economic Services Index" (mean = 1.80). Furthermore, the regression analysis revealed that the Environmental Index, with a coefficient of 0.029, has the most significant impact on the environmental quality and urban sustainability of Hafshejan.

Keywords: Eco-park, Environment, Shah Manzar Hafeshjan, Shahrekord.

---

* **Correspong Author Email:** fanni@mail.sbu.ac.ir

Cite this article: Mohsenpour Qahfarokhi,F and Fanni,Z . (2026). Evaluation of effects of ecological parks on the urban environment (Case Study: Shahmanzar Hafeshjan Shahrekord). Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS), 7(3), 215-229.

ارزیابی اثرات پارک های اکولوژیک بر محیط زیست شهری (مطالعه موردی: شاه منظر هفشجان شهرکرد)

فاطمه محسن پور قهفرخی^۱، زهره فنی^{۲*}

۱. دانش آموزخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

۲. استاد گروه جغرافیای انسانی و آمایش، دانشکده علوم زمین، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۲/۰۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۲/۲۸

چکیده

زمینه و هدف: پایداری محیطی یکی از برنامه‌های مهم سازمان ملل متحد برای دستیابی به توسعه پایدار شهری است. درک رابطه پیچیده بین اکوسیستم شهری و محیط طبیعی برای حل مشکلات زیست‌محیطی شهرها اهمیت زیادی دارد. با توجه به خاستگاه اکولوژیکی، ایجاد پارک‌های زیست‌محیطی یا اکوپارک‌ها نقش اساسی در توسعه پایدار شهری ایفا می‌کنند؛ زیرا هدف آن‌ها حمایت از نیازهای معنوی شهروندان، حفاظت از زندگی سایر گونه‌ها و به حداقل رساندن دستکاری طبیعت است. همچنین این فضاها می‌توانند در ارتقای کیفیت محیط زیست شهری و افزایش تعامل انسان با طبیعت نقش مهمی داشته باشند. پژوهش حاضر با هدف شناسایی عوامل اثرگذار اکوپارک شاه‌منظر بر محیط زیست شهر هفشجان انجام شده است.

روش‌شناسی: روش پژوهش کاربردی و مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای و اسنادی، بررسی‌های میدانی و مصاحبه بوده است. جامعه آماری شامل شهروندان شهر هفشجان بوده و نمونه آماری این مطالعه به صورت تصادفی شامل ۳۸۰ نفر از شهروندان انتخاب شده است. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS و با بهره‌گیری از آزمون‌های آماری تی‌تست و رگرسیون انجام شده است.

یافته‌ها و نتایج: نتایج ارزیابی‌ها نشان می‌دهد که اکوپارک شاه‌منظر در شاخص زیست‌محیطی با میانگین ۳/۲۰ بیشترین تأثیر و در شاخص خدمات اقتصادی با میانگین ۱/۸۰ کمترین تأثیر را بر محیط زیست شهر هفشجان داشته است. همچنین نتایج آزمون رگرسیون نشان داد که بیشترین تأثیر شاخص‌ها بر محیط زیست و پایداری شهر هفشجان مربوط به شاخص محیط زیستی با مقدار ۰/۰۲۹ است.

کلیدواژه‌ها: اکوپارک، محیط‌زیست، شاه منظر هفشجان، شهرکرد.

* نویسنده مسئول : z-fanni@mail.sbu.ac.ir

مقدمه و بیان مسأله

با پیشرفت سریع جهانی‌شدن و افزایش نرخ شهرنشینی، چالش‌های زیست محیطی در شهرها به یکی از موضوعات محوری در مطالعات برنامه‌ریزی شهری و محیط‌زیست تبدیل شده است. رشد ناپایدار بافت شهری و کاهش فضاهای طبیعی موجب پیدایش بحران‌هایی مانند افزایش دما، آلودگی هوا، کاهش تنوع زیستی و کاهش کیفیت زندگی ساکنان شده است (Hassan & Jombach, 2026). در واقع مناطق شهری متراکم در معرض چالش‌های پویا و فوری هستند که توسط نیروی انسانی تشدید می‌شوند. جزیره گرمایش شهری و امواج گرما به دلیل شرایط ریز اقلیم شدید، آسایش شهروندان را تهدید می‌کند که دولت‌های داخلی با تخصیص بودجه و ایجاد پارک‌های اکولوژیک به کاهش اثرات منفی انسانی بر محیط زیست و حفظ و احیای طبیعت مشترک به کاهش اثرات منفی، کمک کرده‌اند (Nguyen et al, 2022). در این چشم انداز پارک‌های شهری استراتژی‌های موثری را برای مناطق شهری راحت‌تر و قابل‌زندگی‌تر نشان می‌دهند (Rosso, et al., 2022).

رشد سریع شهرها یکی از تهدیدات بزرگ محیط زیست است (منهوبی، ۲۰۱۶)، همچنین مناطق شهری موجب ایجاد اثرات زیست محیطی در مقیاس‌های متفاوت می‌شوند (Qureshi et al., 2014)، که پارک‌ها و فضاهای سبز جزئی از آن‌ها هستند. همچنین ارزش‌گذاری مسائل و مشکلات زیست محیطی در ابعاد متفاوت گامی مهم در جهت حل مشکلات و همچنین محافظت و بهره‌برداری از محیط زیست و دستیابی به توسعه پایدار محسوب می‌شود (ایزدی و برزگر، ۱۳۹۰).

پارک‌ها و فضای سبز شهری به عنوان زیرساخت‌های اکولوژیک شهری شناخته می‌شوند که نقش اساسی در تأمین خدمات اکوسیستمی دارند؛ این خدمات شامل تنظیم اقلیم محلی، بهبود کیفیت هوا، کاهش اثرات جزیره گرمایی شهری، فیلتر کردن آلاینده‌ها، مدیریت روان‌آب‌های سطحی و ارتقای رفاه اجتماعی ساکنان است (Land et al., 2024). اکوپارک‌ها نه تنها فضای تفریح و نشاط برای شهروندان فراهم می‌کنند، بلکه به عنوان راهکارهای پایدار در مقابله با پیامدهای منفی توسعه شهری مورد توجه پژوهشگران و برنامه‌ریزان شهری قرار گرفته‌اند (Ecological Research, 2024).

پژوهش‌های بین‌المللی نشان می‌دهد که عملکرد فضای سبز شهری در سطح جهانی دارای ابعاد متنوعی است: مطالعات سیستماتیک اخیر اذعان دارند که زیرساخت سبز شهری می‌تواند بیش از بیست نوع خدمت اکوسیستمی ارائه دهد که بر کیفیت زندگی و پایداری شهرها تأثیرگذار است (Ecological Indicators, 2025). همچنین، اندازه‌ی پارک و ساختار آن در ارائه خدمات نظارتی و فرهنگی مؤثر است و اندازه بزرگ‌تر پارک‌ها معمولاً با افزایش تنوع زیستی، کاهش آلودگی هوا و افزایش قابلیت‌های تفریحی مرتبط است (Urban Ecosystems, 2023).

ارزیابی زیست محیطی به طور فزاینده‌ای به عنوان بخشی از طرح‌های توسعه شهری به کارگرفته می‌شود و انجام آن برای طرح‌های شهری یکی از روش‌های ارزیابی میزان دستیابی به اهداف توسعه پایدار است که با تعیین راهبردهای مناسب در جهت حل آن‌ها گام برمی‌دارد (روشنی، پرک و عبدالرزاق، ۱۴۰۳).

توسعه پایدار استراتژی است که به دنبال حصول اقتصادی قوی، محیطی پاک و عدالت اجتماعی حاصل می‌شود که در حوزه محیط پاک، پارک‌های شهری عنصر مهمی در ایجاد یک شهر پایدار محسوب می‌شوند (فیضی، ۲۰۰۶). بنابراین یکی از نمادهای توسعه‌ی شهری پایدار می‌تواند احداث پارک‌های شهری منطبق با شاخص‌های اکولوژیک باشد. پیشرفت موفقیت‌آمیز اکوپارک، مستلزم برنامه‌ریزی دقیق در امور زیربنایی و همچنین چگونگی مدیریت آن است. برنامه‌ریزی اکولوژیک، استراتژی‌ها و تکنیک‌هایی است که شهرسازی را با طبیعت در جهت ایجاد مکان‌های سالم، غنی و متمدن برای زندگی ترکیب می‌کند (ویلیامز، ۲۰۰۰). اکوپارک به عنوان بخشی از زیرساخت طبیعی و مولفه‌ای تأثیرگذار در سیمای شهر، محل ارتباط انسان شهرنشین و طبیعت است (امینی و همکاران، ۱۳۹۴). فراهم آوردن پشتوانه‌های اقتصادی، زیست محیطی و علمی در جهت ایجاد فرهنگ صحیح محیط زیستی و آموزش عمومی، فرضیه اصلی طراحی اکوپارک است (سراسکانرود و همکاران، ۱۳۹۹).

موضوع اصلی اکوپارک‌ها افزایش سیستم‌های پایدار و خودگردان از مواد دور ریختنی قابل بازیافت است که معمولاً دو پیامد استفاده از انرژی باد و خورشید و تولید با استفاده از مواد دور ریختنی قابل بازیافت است (امینی و همکاران، ۱۳۹۴).

حلقه‌ی رابط میان انسان، محیط زیست و حس تعلق مکانی از مفاهیم مسئولیت پذیری است که نیازمند اطلاع رسانی عمومی و نیازمند آگاهی مردم است. از جمله حلقه های گمشده در ارتباط با مدیریت و طرح ریزی محیط شهرها آموزش های زیست محیطی است. بنابراین، بهبود رفاه و کیفیت زندگی انسان ها در همه ابعاد و مولفه های مادی، اجتماعی و فردی نیازمند طرح ریزی فعالیت‌هایی است که سبب شکوفایی و بالفعل شدن ظرفیت برد فضاهاى شهری و پیراشهری سرزمین‌هایی است که تحت سیطره شهرنشینی قرار گرفته اند (هاشمی، ۱۴۰۰). همچنین با توجه به زمینه توسعه در کشور و مسائل زیست محیطی موجود و با افزایش روزافزون جمعیت و رشد سریع فن آوری در پی افزایش مصرف و تولید انواع زباله و پسماندهای خانگی و صنعتی، ضرورت و اجرای اکوپارک‌ها اجتناب ناپذیر دیده می شوند که در شهرهای مختلف با توجه به قابلیت های مختلف و کاربری های متنوع تاسیس اینگونه فضاهای تفریحی-زیست محیطی در جهت توسعه پایدار شهری لازم است که با توجه به موقعیت مکانی این اکوپارک‌ها اهداف گوناگونی برای آن‌ها در نظر گرفته می شود. با توجه به مطالعات انجام شده و ارزیابی توان محیطی زیستی پارک شاه منظر که در باز تولید هویت طبیعی-فرهنگی مکان و چشم انداز شهری پایدار در جهت توسعه تاثیرات فزاینده ای داشته با توجه به اینکه احداث پارک اکولوژیک در این منطقه به صورت کامل به اتمام نرسیده است و بررسی در این موقعیت مکانی صورت نگرفته است. در این پژوهش به صورت آزمایشگاهی علاوه بر تاثیر محیط زیستی آن در شاخص های مختلف بر محیط زیست شهر به بررسی تاثیر آن بر پایداری شهری نیز مطالعه خواهد شد.

سهم کلانشهرها با افزایش جمعیت و در پی آن افزایش بیرویه مصرف انرژی، آلودگی های محیط زیستی و در پی آن تهدید منابع طبیعی تجدید ناپذیر امری غیرقابل انکار است. بنابراین ایجاد اکوپارک‌ها به علت رشد فزاینده محیط های شهری و پیشرفت های صنعتی حائز اهمیت است تا برای بشر شرایط محیط زیست طبیعی که در آن فعالیت های تفریحی، همگام با شناسایی چگونگی برخورد با مسائل زیست محیطی صورت گیرد، را فراهم آورد. از این رو، توجه به طرح های اکولوژیکی بسیار برای جامعه بشری عصر حاضر ضروری است.

سؤال ها و فرضیه های پژوهش

با توجه به موضوع و نوع پژوهش، سوالات و فرضیاتی مطرح گردید که به شرح زیر است. لازم بذکر است که فرضیه ها به موازات سوالات مطرح گردیده است.

جدول (سوالات و فرضیه های پژوهش)
(Table 1. Research Questions and Hypotheses)

سؤالات	فرضیه ها
۱. پارک های اکولوژیک چه اثراتی بر محیط زیست شهری دارند؟	۱. فرضیه با اجرای پژوهش مشخص می شود
۱. اکوپارک شاه منظر چه اثراتی بر شهر هفشجان دارد؟	۲. پارک اکولوژیک شاه منظر، از لحاظ محیط زیستی، فرهنگی و آموزشی بر بهبود پایداری هفشجان موثر است.

اهداف پژوهش

۱. شناسایی عوامل اثرگذار اکوپارک‌ها بر محیط زیست شهری
۲. بررسی تاثیرات اکوپارک‌ها بر توسعه پایدار شهرها به ویژه شهر هفشجان
۳. ارائه راهکارهایی برای اثرگذاری بیشتر اکوپارک شاه منظر بر پایداری شهر هفشجان.

مبانی نظری پژوهش پارک های اکولوژیک

با توجه به زمینه‌ها و روند توسعه در کشور و با توجه به مشکلات زیست محیطی موجود و نیز تأثیرات ازدیاد جمعیت و افزایش مصرف و تولید انواع زباله خانگی و صنعتی و رشد پرشتاب فناوری، ضرورت اجرا و طراحی اکوپارک اجتناب ناپذیر دیده می‌شود. بنابراین با تکیه بر قابلیت‌های موجود و کاربری‌های متنوع و مفید اکوپارک، تاسیس اینگونه فضاهای تفریحی-محیط زیست شهری برای حرکت در جهت توسعه پایدار شهری لازم است (بازدار و تیلکی، ۱۳۹۵).

اکوپارک محیطی است که در آن فعالیت‌های تفریحی، همگام با شناسایی و چگونگی برخورد با مسائل زیست محیطی از جنبه‌های گوناگون آموزش همگانی صورت می‌گیرد. فرضیه اصلی طراحی اکوپارک فراهم آوردن پشتوانه‌های اقتصادی، علمی و زیست محیطی مناسب برای آموزش عمومی و ایجاد فرهنگ صحیح محیط زیستی می‌باشد (حنایی و همکاران، ۱۴۰۱).

پارک‌های اکولوژیکی به عنوان پارک‌های تفریحی و پژوهشاتی با اهداف ارتقای آگاهی‌های زیست محیطی احداث می‌گردد. هدف از ایجاد این نوع پارک‌ها علاوه بر توسعه فضای سبز شهری و احداث مکانی برای گذراندن اوقات فراغت و گردش، فراهم آوردن محیطی علمی، آموزشی برای عموم بازدیدکنندگان است که به حل مسائل و مشکلات زیست محیطی به شکل عملی، عینی و ملموس می‌پردازد. بدین ترتیب سبب ارتقای دانش زیست محیطی بازدیدکنندگان می‌شود زیرا آنها را با مسائل و مشکلات زیست محیطی آشنا نموده است. پیشرفت موفقیت آمیز اکوپارک، مستلزم برنامه‌ریزی دقیق در امور مدیریت و زیربنایی است. برای این منظور هم سویی رشته‌های گوناگون علوم از قبیل: مدیریت بازرگانی، شهرسازی و معماری، مدیریت محیط زیست، عمران، معماری منظر، مهندسی صنایع و... برای ایجاد اکوپارک‌ها مطرح می‌گردد (موحد و همکاران، ۱۳۹۹).

با توجه به دیدگاه‌های مطرح شده در خصوص پارک اکولوژیکی، می‌توان بیان نمود که مداخله‌ی کم در طبیعت و طراحی منطبق با ویژگی‌های طبیعی بستر از جمله مهمترین اهداف در طراحی این نوع از پارک‌ها است (Rafa et al, 2021). مفهوم طراحی پارک‌های اکولوژیکی باید به جای ایجاد یک زیستگاه کاملاً جدید، بر حفاظت از گونه‌های محلی تمرکز کند. با گذشت زمان، عملکرد بازسازی طبیعی پارک‌های اکولوژیکی در عمل مستمر به اثبات رسیده است. مردم به تدریج متوجه می‌شوند که پارک‌های زیست محیطی عملکردهای زیست محیطی غیرقابل جایگزینی دارند. بنابراین، انجام پژوهشات مربوط به گیاهان در پارک‌های اکولوژیکی، به ویژه پارک‌هایی که در مرحله جانمایی طبیعی هستند، ضروری است. این می‌تواند از درک بهتر قانون رشد و ویژگی‌های توزیع گیاهان حمایت کند (Chin et al, 2023).

توسعه پایدار زیست محیطی

قلمرو پارادایم توسعه پایدار، نه تنها به حفاظت از حیاط وحش و محیط زیست طبیعی محدود نمی‌شود، بلکه مفاهیمی نظیر: عدالت اجتماعی، مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌ها، توزیع عادلانه ثروت، شهر، روستا، انرژی و برنامه‌ریزی‌ها را نیز شامل می‌گردد. در واقع همه زوایای زندگی انسان امروزی و نسل‌های آینده را در برمی‌گیرد (وفایی، ۱۴۰۱). مفهوم توسعه پایدار به معنای ایجاد تعادل میان محیط زیست و توسعه است (پوربهبی و همکاران، ۱۴۰۱).

در سال ۱۹۸۰ برای نخستین بار نام توسعه پایدار در گزارش سازمان جهانی حفاظت از منابع طبیعی آمد. در گزارش این سازمان با نام استراتژی حفظ منابع طبیعی این واژه را زمانی که توسعه نه تنها برای طبیعت مضر نیست بلکه به یاری آن هم می‌آید، به کار می‌برند. پایداری می‌تواند ۴ جنبه داشته باشد: ۱. پایداری در منابع طبیعی؛ ۲. پایداری اقتصادی؛ ۳. پایداری اجتماعی؛ ۴. پایداری سیاسی. در حقیقت توسعه پایدار به جنبه‌های اجتماعی و اقتصادی هم توجه دارد و تنها بر جنبه زیست محیطی تمرکز ندارد. توسعه پایدار محل تلاقی محیط زیست، جامعه و اقتصاد است (علیجانی، ۱۴۰۰).

موضوع توسعه پایدار در کنفرانس سازمان ملل متحد در زمینه توسعه در شهر ریودوژانیرو (به عنوان اجلاس زمین) و در زمینه محیط زیست به طور گسترده‌ای مورد توجه قرار گرفت و بر اساس نتایج این اجلاس، اهداف اساسی مبتنی بر مفهوم توسعه پایدار بدین

شرح اعلام شد: ۱. محیط زیست و تصمیم گیری اقتصادی؛ ۲. حفاظت از منابع طبیعی و ارتقا منابع؛ ۳. جهت گیری مجدد دانش فنی؛ ۴. جهت گیری مجدد روابط اقتصادی و بین المللی؛ ۵. تجدید حیات رشد اقتصادی؛ ۶. برآورده ساختن نیازهای ضروری اولیه؛ ۷. تغییر کیفیت رشد اقتصادی؛ ۸. اقدام در جهت مشارکتی ساختن توسعه (نقدی، ۱۳۹۲).

سازمان جهانی حفاظت از منابع طبیعی یکی از مهم ترین و بزرگ ترین شبکه های حفاظت از محیط زیست جهانی است. این سازمان اتحادی است متشکل از ۸۳ کشور، بیش از ۸۰۰ تشکل غیردولتی، ۱۱۰ آژانس دولتی و ۱۰ هزار کارشناس و دانشمند از ۱۸۱ کشور که به صورت مشارکت جهانی فعالیت می کنند. یکی از وظایف مهم سازمان جهانی حفاظت از محیط زیست، حفاظت از محیط زیست طبیعی و ارتقا جایگاه آن است. این امر در دو محور صورت می پذیرد: محور اول جلوگیری از آلودگی و تخریب منابع زیست محیطی است و محور دوم استفاده بهینه از منابع تجدید شونده و پایان پذیر است که این منابع و منافع آن را برای نسل های بعد هم حفظ می کند. مفهوم توسعه پایدار زمانی مطرح شد که موضوع های زیست محیطی در سرلوحه کار بحث های سیاسی قرار گرفت و بدین ترتیب به جای اینکه، این مفهوم به عنوان فشاری بر تغییرات محیطی عمل کند، به صورت ابزاری برای حمایت از محیط زیست مطرح شد.

پیشینه پژوهش

قربانی و تیموری (۱۳۸۹) نقش پارک های شهری را در ارتقای کیفیت زندگی شهری با استفاده از الگوی Escaping-Seeking در تبریز بررسی کرده اند. در این پژوهش تأکید شده است که پارک ها از نظر روانی و اجتماعی با ایجاد فضای آرام بخش، نشاط آور و فراهم کردن امکان گردش، فعالیت های خانوادگی و دوری از آلودگی ها، موجب افزایش سلامت فردی و ارتقای کیفیت زندگی شهروندان می شوند. یافته ها نشان می دهد که نیاز شهروندان به هوای پاک، کاهش فشارهای محیط مسکونی، رفع خستگی و گریز از یکنواختی زندگی از مهم ترین دلایل استفاده آن ها از پارک های شهری است.

مطالعه ای دیگر توسط بوجاری و نصیری (۱۴۰۲) انجام شده که به ارتقای کیفیت زندگی شهری پرداخته و با تمرکز بر تأثیر فضاهای سبز و آبراه ها، کیفیت زندگی و پایداری اجتماعی را به صورت هم زمان بررسی کرده است. این پژوهش با عنوان « تحلیل تأثیر فضاهای سبز و آبراه ها بر ارتقای کیفیت زندگی و پایداری اجتماعی در محیط های شهری » انجام شده و در آن پرسشنامه ای میان ۳۰۰ نفر توزیع و داده ها با آزمون T تک نمونه ای تحلیل شده است. نتایج نشان می دهد میانگین شاخص امنیت در بوستان مورد مطالعه با مقدار ۲.۹۵ نزدیک به وضعیت مطلوب قرار دارد. همچنین پیشنهادهایی همچون بهبود نورپردازی شبانه، حفاظت از تجهیزات، ارتقای وضعیت سرویس های بهداشتی و کنترل ورود افراد آسیب دیده اجتماعی برای افزایش کیفیت و امنیت فضاهای سبز شهری ارائه شده است.

مطالعه ای در پارک های شهری شیراز با عنوان « سنجش مؤلفه های پیوستگی منظر شهری بر افزایش تمایل به پیاده روی در پارک های شهری » صورت گرفته است. این پژوهش با روش پژوهش کمی انجام شده و نتایج آن بیانگر این است که در شهر شیراز بیشترین پیاده روی به چشم می خورد. از میان مؤلفه های پیوستگی منظر، پیوستگی فرهنگی - اجتماعی و پیوستگی عملکردی نقش عمده تری در افزایش تمایل افراد به پیاده روی در پارک های شیراز دارند. از آنجا که پیاده روی نیز از جمله مواردی است که موجب افزایش سلامت و در نهایت کیفیت زندگی می شود، این نتیجه به نوعی با یافته های قربانی و تیموری ارتباط دارد؛ زیرا هر دو بر نقش محیط مناسب در ایجاد نشاط، تحرک و حضور اجتماعی افراد تأکید می کنند (سازنده، یزدانفر و فیضی، ۱۳۹۷).

پژوهشی با عنوان « ارزیابی و سنجش عوامل امنیت زنان در پارک های شهری با تأکید بر امنیت محیطی » در پارک علامه اهواز انجام شد. این پژوهش با روش توصیفی - تحلیلی انجام شده و جامعه آماری آن زنان حاضر در پارک علامه بوده اند که ۵۰ نفر به صورت نمونه گیری تصادفی انتخاب شدند. نتایج نشان می دهد عواملی همچون نظارت اجتماعی، راحتی و آسایش و اجتماع پذیری به طور مستقیم بر مطلوبیت فضاهای عمومی از منظر بانوان اثرگذار است (ساکي، ۱۴۰۱).

مطالعه‌ای دیگر با عنوان «بررسی تحلیل رضایتمندی مردم از کیفیت پارک‌های شهری گردشگرپذیر» در پارک سرچشمه شهر خوانسار انجام شده است. این پژوهش با روش توصیفی - تحلیلی و با استفاده از ۴۰۰ پرسشنامه و نرم‌افزار SPSS انجام شد. نتایج نشان داد مهم‌ترین ضعف‌های پارک در شاخص‌های «مدیریت و نگهداری» و «محرک پویایی» بوده است. همچنین پژوهش، راهکارهایی مانند ایجاد پیاده‌راه، توسعه مسیرهای دوچرخه‌سواری و تجهیز فضاهای ورزشی و تفریحی را برای ارتقای کیفیت پارک پیشنهاد کرده است. استفاده از مدل‌های آماری جدید و بیش از ۵۰ شاخص ارزیابی نیز از ویژگی‌های متمایز این پژوهش بوده است (حقی و حیدرزاده، ۱۴۰۱).

در مطالعه‌ای دیگر با عنوان «تبیین بوم‌شناسی سیاسی تطبیقی در مناطق شهری در ارتباط با تخصیص زیرساخت‌های سبز شهری»، به موضوع عدالت اجتماعی و دسترسی همگان به پارک‌ها پرداخته شده است. هدف پژوهش، ارزیابی میزان تقاضا برای فضای سبز و نحوه توزیع آن در مناطق ۳ و ۸ شهر کرج بوده است. این پژوهش با روش توصیفی - تحلیلی و با استفاده از داده‌های سازمانی، تصاویر ماهواره‌ای و نرم‌افزار GIS انجام شده است. نتایج نشان داد بیشترین وزن مربوط به شاخص مشارکت (۰.۱۱۸) و سرمایه اجتماعی (۰.۱۱۶) بوده، در حالی که خدمات عمومی کمترین وزن را داشته است (Ezadbin, Mahmoudzadeh and Ghorbani, 2024).

مطالعه‌ای با عنوان «فراتر از سبز: رویکردی جامع به کیفیت فضاهای سبز شهری و ترجیحات کاربران در تهران» با هدف شناسایی و تدوین شاخص‌هایی برای سنجش کیفیت فضاهای سبز شهری بر اساس ادراک کاربران انجام شده است. این پژوهش ابتدا با مرور ادبیات نظری به استخراج شاخص‌های کیفی پرداخته و سپس با استفاده از آزمون T ترجیحات ساکنان مناطق ۲ و ۱۷ تهران را ارزیابی کرده است. نتایج نشان‌دهنده تفاوت قابل توجه در کیفیت فضاهای سبز میان این دو منطقه بوده و بر اهمیت توجه به دیدگاه و ادراک کاربران در ارتقای کیفیت فضاهای سبز شهری تأکید دارد. شباهت این پژوهش با مطالعه Kodali et al. (2023) در توجه به درک و ادراک افراد از فضاهای سبز و پارک‌ها است (Azadi, Suzanchi, Haghghatbin and Khansefid2024).

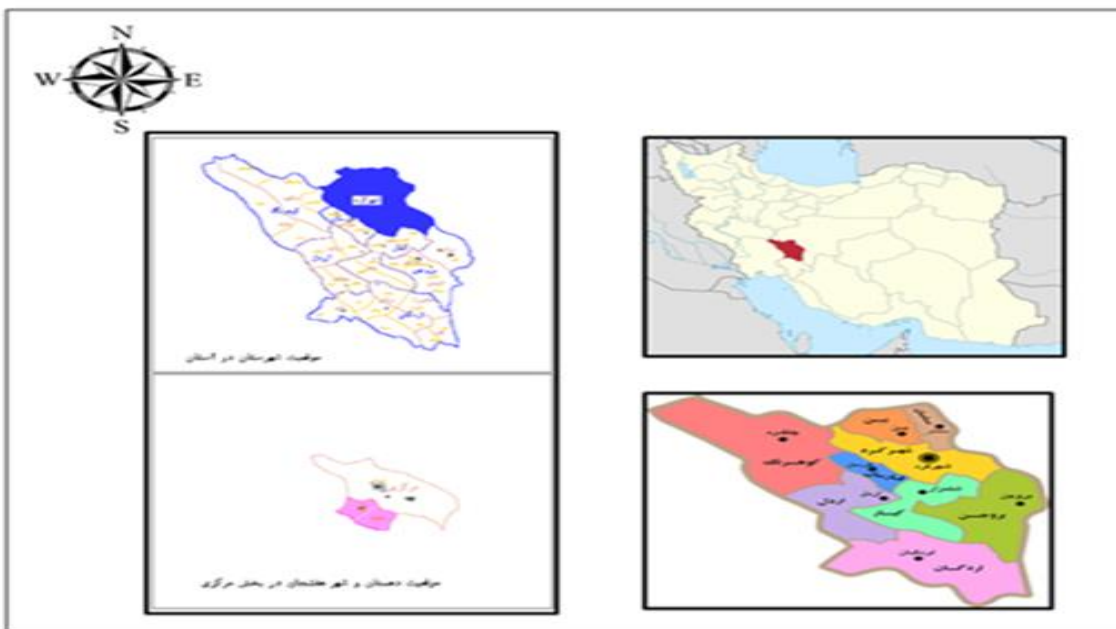
مطالعه Kodali et al. (2023) با عنوان «بررسی ارتباط استفاده از پارک و ادراک از پارک با کیفیت زندگی با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری» با استفاده از روش Structural Equation نیویورک گردآوری شده است. هدف پژوهش بررسی این موضوع است که ارتباط بین استفاده از پارک محله و ادراک افراد از پارک با (QOL) چگونه است. یافته‌ها نشان دادند که استفاده از پارک با کیفیت زندگی رابطه‌ای معنادار اما ضعیف دارد، در حالی که ادراک از پارک نسبت به میزان استفاده از آن، ارتباط قوی‌تری با کیفیت زندگی دارد.

Kifayatulla et al. (2025) در پژوهشی با عنوان «تحلیل عدالت فضایی در برنامه‌ریزی فضاهای سبز شهری برای شهرهای پایدار» با استفاده از GIS به بررسی نابرابری‌های مکانی فضاهای سبز شهری در اسلام‌آباد پرداختند. هدف پژوهش، شناسایی نحوه توزیع فضاهای سبز و ارزیابی کارکردهای اکولوژیک، تفریحی و اجتماعی آن‌ها بود. نتایج نشان داد فضاهای سبز شهری نقش مهمی در تقویت پایداری اکولوژیک، عدالت اجتماعی و کاهش نابرابری‌های فضایی دارند و می‌توانند به‌عنوان راهکاری مبتنی بر طبیعت برای مقابله با چالش‌هایی مانند جزایر گرمایی و مدیریت آب‌های سطحی عمل کنند. این پژوهش از نظر توجه به عدالت فضایی با مطالعه آزادبین و همکاران (۲۰۲۴) و از نظر پایداری اجتماعی با پژوهش بوجاری و همکاران (۱۴۰۲) شباهت دارد.

پارک سرچشمه فرخ‌شهر نیز به‌عنوان یکی از فضاهای عمومی مهم شهر، می‌تواند از طریق چهار بعد محیط‌زیستی، اجتماعی، سلامت فردی و کالبدی - فضایی بر کیفیت زندگی شهری ساکنان تأثیرگذار باشد. از این رو، در پژوهش حاضر تلاش شده است نقش این پارک در ارتقای کیفیت زندگی شهری مورد بررسی قرار گیرد.

محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد بررسی در این پژوهش، پارک سرچشمه واقع در بخش جنوب شرقی شهر فرخشهر از توابع استان چهارمحال و بختیاری است (شکل ۱ و ۲). این پارک یکی از فضاهای سبز شاخص و محبوب منطقه به شمار می آید و در مختصات جغرافیایی ۳۲،۲۶۶۴ درجه عرض شمالی و ۵۰،۹۹۳۴ درجه طول شرقی قرار گرفته است. با مساحتی بالغ بر ۱۲۰ هزار متر مربع به عنوان یکی از مهم ترین فضاهای تفریحی شهری مورد استفاده شهروندان است. پارک سرچشمه با پوشش گیاهی انبوه، چشم اندازهای طبیعی متنوع و وجود چشمه ای طبیعی که از میان پارک عبور میکند، محیطی زیبا و آرامش بخش ایجاد کرده است. این ویژگی ها نه تنها بر زیبایی منظر و آسایش روانی بازدید کنندگان می افزاید، بلکه کیفیت محیط زیستی فضای شهری را نیز بهبود می بخشد. با توجه به نقش این فضا در ارتقای سلامت فردی و روانی شهروندان، پارک سرچشمه به عنوان محدوده مورد مطالعه انتخاب شده تا اثر حضور در محیط های سبز شهری بر سلامت افراد مورد بررسی قرار گیرد.

شکل ۱ (موقعیت جغرافیایی شهر هفشجان) منبع (شهرداری شهرکرد)

(Figure 1. Geographical location of Heshjan city) (Source: Shahrekord Municipality)

مواد و روش ها

روش پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی بوده و با توجه به ماهیت هدف گذاری و ابزارهای دستیابی به آن، از روش توصیفی، تحلیلی بهره گرفته شده است. در این پژوهش، داده ها از طریق مطالعات کتابخانه ای و اسنادی شامل منابع علمی معتبر و همچنین بررسی های میدانی و مصاحبه ها جمع آوری شده اند. استراتژی پژوهش ترکیبی از روش های کمی و کیفی است، به گونه ای که پرسشنامه ای به صورت تصادفی در بین ساکنین شهر هفشجان و همچنین مدیران شهری توزیع شد تا اطلاعات مورد نیاز گردآوری شود. ۳۸۰ نفر به پرسشنامه پاسخ دادند که ۱۷۱ مرد و ۲۰۹ زن بودند. به منظور جمع آوری اطلاعات مورد نظر و سنجش شاخص های پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته (جدول ۲) استفاده شده است. داده های مکانی و جغرافیایی نیز با استفاده از نرم افزار ArcGIS پردازش و تحلیل شدند. برای تجزیه و تحلیل آماری داده ها، از نرم افزار SPSS و رگرسیون استفاده گردید. این روش جامع، امکان ارائه نتایج قابل اعتماد و مرتبط با اهداف پژوهش را فراهم می سازد.

جدول ۲ (مشخصات پرسشنامه پژوهش)

(Table 2. Specifications of the Research Questionnaire)

شاخص‌ها	تعداد سوالات
کیفیت محیط زیستی	۴
کالبدی-عملکردی	۵
خدمات اجتماعی	۸
خدمات اقتصادی	۳

تجزیه و تحلیل داده‌ها

مؤلفه‌های اثرات اکوپارک شاه‌منظر بر شهر هفشجان بر اساس مبانی نظری و ویژگی‌های منطقه مورد مطالعه استخراج و در چهار بعد اصلی شامل کیفیت زیست‌محیطی، کالبدی - عملکردی، خدمات اجتماعی و خدمات اقتصادی طبقه‌بندی شدند. برای هر مؤلفه، گویه‌هایی طراحی و شاخص‌های آماری شامل میانگین و انحراف معیار محاسبه شد. همان‌گونه که در جدول (۳) ارائه شده است، این جدول شامل گویه‌های مربوط به مؤلفه کیفیت زیست‌محیطی به همراه میانگین و انحراف معیار هر یک از آنهاست. نتایج جدول نشان می‌دهد که در بعد کیفیت زیست‌محیطی، بالاترین میانگین مربوط به گویه «تأثیر اکوپارک شاه‌منظر بر حیات و سرزندگی شهر و بهبود آب‌وهوای منطقه» با مقدار ۳/۴۳ است. کمترین میانگین نیز به گویه «در نظر گرفتن حریم مناسب برای حفاظت از اکوپارک شاه‌منظر» با مقدار ۲/۶۷ اختصاص دارد که پایین‌تر از سطح مطلوب عدد ۳ است. سایر گویه‌های این مؤلفه دارای میانگینی بالاتر از سطح مطلوب بوده‌اند که بیانگر وضعیت نسبتاً مناسب آنهاست.

در مجموع، میانگین کل مؤلفه کیفیت زیست‌محیطی برابر با ۳/۲۰ به دست آمد که نشان‌دهنده تأثیر مثبت اکوپارک شاه‌منظر بر محیط زیست شهر هفشجان و نقش آن در پایداری شهری است. با این حال، نتایج ضرورت توجه بیشتر به تعیین و حفاظت از حریم مناسب اکوپارک را نشان می‌دهد.

جدول ۳ (توصیف گویه‌های مؤلفه کیفیت زیست محیطی)

(Table 3. Description of Environmental Quality Component Items)

گوپه	میانگین	انحراف معیار
پاکسازی و نطفات معابر و فضاهای اکوپارک شاه‌منظر	۳/۲۷	۱/۰۹۴
تأثیر حذف اکوپارک شاه‌منظر بر حیات و سرزندگی شهر	۳/۴۳	۱/۲۸۸
تأثیر اکوپارک شاه‌منظر بر آب و هوای منطقه مورد مطالعه	۳/۴۳	۱/۲۴۹
در نظر گرفتن حریم مناسب برای حفاظت از اکوپارک شاه‌منظر	۲/۶۷	۱/۱۱۹
میانگین مؤلفه کیفیت زیست محیطی	۳/۲۰	۱/۸۵۲

بر اساس نتایج ارائه‌شده در جدول (۴)، در مؤلفه کالبدی - عملکردی اکوپارک شاه‌منظر، گویه رضایت از نظر دسترسی به اکوپارک شاه‌منظر با میانگین ۳/۴۴ بالاترین مقدار را به خود اختصاص داده است. در مقابل، گویه رضایت از فضای بازی و سرگرمی اکوپارک شاه‌منظر با میانگین ۱/۷۱ کمترین میانگین را دارد.

همچنین گویه‌های رضایت از فضای بازی و سرگرمی اکوپارک شاه‌منظر، استفاده از گیاهان فصلی و متنوع در اکوپارک و تأثیر اکوپارک شاه‌منظر بر تقویت حیات‌وحش شهر هفشجان دارای میانگینی کمتر از سطح مطلوب ۳ هستند که نشان‌دهنده وضعیت نامطلوب این شاخص‌ها در بعد کالبدی - عملکردی است. در مقابل، گویه‌های رضایت از دسترسی به اکوپارک شاه‌منظر و تأثیر اکوپارک شاه‌منظر در حفظ محیط زیست طبیعی شهر هفشجان به ترتیب با میانگین‌های ۳/۴۴ و ۳/۳۱ از سطح مطلوب بالاتر قرار دارند.

در مجموع، میانگین کلی مؤلفه کالبدی - عملکردی برابر با ۲/۷۷ است که پایین‌تر از سطح مطلوب ۳ بوده و نشان می‌دهد این بعد از اثرات اکوپارک شاه‌منظر بر محیط زیست شهر هفشجان در وضعیت نسبتاً نامطلوبی قرار دارد.

جدول ۴ (توصیف مؤلفه‌ی کالبدی-عملکردی)

(Table 4. Description of the Physical-Functional Component)

گویه	میانگین	انحراف معیار
رضایت از فضای بازی و سرگرمی اکوپارک شاه منظر	۱/۷۱	۰/۹۳۱
رضایت از نظر دسترسی به اکوپارک شاه منظر	۳/۴۴	۱/۳۸۹
تأثیر اکوپارک شاه منظر در حفظ محیط زیست طبیعی شهر هفشجان	۳/۳۱	۱/۱۳۴
استفاده از گیاهان فصلی و متنوع داخل اکوپارک شاه منظر	۲/۵۱	۱/۳۳۱
تأثیر اکوپارک شاه منظر بر تقویت حیات وحش هفشجان	۲/۸۹	۱/۱۹۹
میانگین مؤلفه کالبدی- عملکردی	۲/۷۷	۰/۷۳۶

براساس نتایج ارائه‌شده در جدول (۵)، در مؤلفه خدمات اجتماعی اثرات اکوپارک شاه‌منظر بر محیط زیست شهر هفشجان، گویه میزان دسترسی کودکان و زنان به اکوپارک شاه‌منظر با میانگین ۳/۲۷ بالاترین مقدار را دارد. در مقابل، گویه مفید بودن آموزش‌های محیط‌زیستی از طرف مدیریت شهری با میانگین ۲/۰۶ کمترین میانگین را به خود اختصاص داده است. همچنین گویه‌های میزان معاشرت و تبادل افکار مردم در اکوپارک، ارتقاء تجربه‌های آموزشی و درک افراد از حفاظت محیط زیست، ایجاد فضای تفریحی برای کودکان و زنان، همخوانی اکوپارک با شرایط اجتماعی - فرهنگی محدوده و مفید بودن آموزش‌های محیط‌زیستی از سوی مدیریت شهری دارای میانگینی کمتر از سطح مطلوب ۳ هستند.

در مجموع، میانگین کلی مؤلفه خدمات اجتماعی برابر با ۲/۷۰ است که پایین‌تر از سطح مطلوب ۳ قرار دارد و نشان‌دهنده وضعیت نسبتاً نامطلوب این مؤلفه در اثرگذاری اکوپارک شاه‌منظر بر محیط زیست شهر هفشجان است.

جدول ۵ (توصیف مؤلفه‌ی خدمات اجتماعی)

(Table 5. Description of the Social Services Component)

گویه	میانگین	انحراف معیار
میزان معاشرت و تبادل افکار مردم در اکوپارک شاه منظر	۲/۷۷	۱/۲۶۳
ارتقا تجربه‌های آموزشی و درک افراد از حفاظت محیط زیست در اکوپارک شاه منظر	۲/۱۸	۱/۱۳۱
مناسب بودن اکوپارک شاه منظر برای استفاده افراد کهنسال	۳/۱۸	۱/۴۵۰
مناسب بودن اکوپارک شاه منظر برای استفاده جوانان	۳/۰۶	۱/۱۹۳

۱/۲۳۸	۲/۱۸	ایجاد فضای تفریحی برای کودکان و زنان در اکوپارک شاه منظر
۱/۳۹۳	۳/۲۷	میزان دسترسی کودکان و زنان به اکوپارک شاه منظر
۱/۲۹۱	۲/۸۸	همخوانی و سازگاری اکوپارک شاه منظر با شرایط اجتماعی- فرهنگی محدوده قرار گرفته
۱/۲۲۰	۲/۰۶	مفید بودن آموزش های محیط زیستی از طرف مدیریت شهری
۰/۲۷۴	۲/۷۰	میانگین مؤلفه خدمات اجتماعی

در بررسی مولفه خدمات اقتصادی اثرات اکوپارک شاه منظر بر محیط زیست شهر هفشجان گویند ی تأثیر اکوپارک شاه منظر در افزایش گردشگری و جذب گردشگر با میانگین ۲/۴۷ دارای بیشترین میانگین و گویند ی میزان دسترسی به فعالیت های تجاری در اکوپارک شاه منظر با میانگین ۱/۴۶ دارای کمترین میانگین در بررسی مولفه های مورد نظر است. در مولفه ی خدمات اقتصادی مورد بررسی میانگین تمامی گویند ها کمتر از ۳ هستند که نشان می دهد اکوپارک شاه منظر در بعد خدمات اقتصادی اثر چندانی نداشته است. بدین ترتیب همانطور که در (جدول ۶) قابل مشاهده است میانگین مولفه خدمات اقتصادی برابر با ۱/۸۴ است که از سطح استاندارد ۳ پایین تر قرار دارد.

جدول ۶ (توصیف مولفه ی خدمات اقتصادی)

(Table 6. Description of the Economic Services Component)

انحراف معیار	میانگین	گویند ها
۱/۰۱۸	۱/۶۱	تأثیر اکوپارک شاه منظر بر تولید درآمد و اشتغال در محدود هفشجان
۱/۳۷۵	۲/۴۷	تأثیر اکوپارک شاه منظر در افزایش گردشگری و جذب گردشگر
۰/۹۳۶	۱/۴۶	میزان دسترسی به فعالیت های تجاری در اکوپارک شاه منظر
۰/۸۷۶	۱/۸۴	میانگین مؤلفه خدمات اقتصادی

مطابق یافته های به دست آمده همانطور که در جدول زیر قابل مشاهده است مولفه های اقتصادی و فضایی با میانگین های به ترتیب ۲/۸۹ و ۲/۸۸ است که این مولفه ها پایین تر از سطح مطلوب ۳ قرار دارند و مولفه های اجتماعی- فرهنگی و زیست محیطی با میانگین های ۳/۲۴ و ۳/۴۳ دارای بیشترین میانگین و دارای سطح مطلوب هستند. (جدول ۷).

جدول ۷ (میانگین و انحراف معیار مولفه های اثرات اکوپارک شاه منظر بر محیط زیست شهر هفشجان)

(Table 7. Mean and Standard Deviation of the Components of "Shah Manzar" Eco-park Impacts on the Environment of Hafshejan City)

انحراف معیار	میانگین	مولفه ها
۰/۸۵۲	۳/۲۰	کیفیت محیط زیستی
۰/۷۳۶	۲/۷۷	کالبدی- عملکردی
۰/۷۸۴	۲/۷۰	خدمات اجتماعی
۰/۸۷۶	۱/۸۴	خدمات اقتصادی

تحلیل رگرسیون تاثیر اکوپارک شاه منظر بر شهر هفشجان

در جهت تحلیل و پیش بینی مولفه های اثرات اکوپارک ها بر محیط زیست شهر هفشجان و عنوان نمودن بیشترین تاثیر مولفه ها بر امر پایداری محیط زیست از روش رگرسیون چند متغیره بهره گرفته شده است. همانطور که در جدول ذیل قابل مشاهده است مولفه هایی چون کیفیت زیست محیطی، کالبدی- عملکردی، خدمات اجتماعی و خدمات اقتصادی متغیرهای مستقل و محیط زیست شهری متغیر وابسته است که این مولفه ها در جهت تبیین پایداری محیط زیست عمل می کنند. با توجه به جدول زیر بیشترین مقدار تغییر واحد در انحراف معیار مربوط به مولفه کیفیت زیست محیطی با مقدار (۰/۰۳۹) و کمترین میزان آن مربوط به متغیر خدمات اقتصادی با مقدار (-۰/۱۸۳) است (جدول ۸).

جدول ۸ (ضرایب میزان شدت اثرگذاری مؤلفه های اثرات اکوپارک ها بر محیط زیست شهری)

(Table 8. Coefficients of the Intensity of the Impacts of Eco-park Effect Components on the Urban Environment)

Sig	T	ضریب استاندارد		B	مولفه ها
		β	Std.Error		
۰/۰۰۰	۱۳/۳۷۴	۰/۰۲۹	۰/۲۸۱	۳/۷۶۱	عرض از مبدا
۰/۶۴۵	۰/۴۶۲	۰/۰۲۹	۰/۰۸۵	۰/۰۳۹	کیفیت محیط زیستی
۰/۷۴۲	۰/۳۲۹	۰/۰۲۳	۰/۱۱۳	۰/۰۳۷	کالبدی-عملکردی
۰/۷۵۹	۰/۳۰۷	۰/۰۲۳	۰/۱۱۱	۰/۰۳۴	خدمات اجتماعی
-۰/۰۴۰	-۲/۰۵۶	-۰/۱۳۷	۰/۰۸۹	-۰/۰۱۸۳	خدمات اقتصادی

نتیجه گیری و پیشنهادها

از دوران تاریخی، انسان برای یافتن طعم زندگی، ایجاد نوعی وابستگی جسمی و روانی به طبیعت، از سبزه قردانی کرده است. مردم به هوای تازه، جاذبه طبیعی و چشم انداز وابسته هستند که نشان دهنده درک طبیعی عمومی و رفتار اجتماعی است. با این حال، امروزه به دلیل رشد جمعیت و شهرنشینی، اکوسیستم ها و چشم انداز طبیعی به شدت در حال تغییر هستند. فعالیت های انسانی این تغییرات را هدایت می کنند و بسیاری از خدمات محیط زیستی را که برای جامعه ضروری هستند، تهدید می کنند. از سوی دیگر، توسعه پایدار ایده ای کلیدی برای حل یک سری مشکلات زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی است. همانطور که شهرها متراکم تر می شوند و نگرانی در مورد تأثیر تغییرات آب و هوایی افزایش می یابد، برنامه ریزان، مقامات منتخب و حامیان جامعه از پارک ها برای کمک به رسیدگی به زیرساخت های حیاتی شهری و مسائل بهداشت عمومی استفاده می کنند. پارک ها به عنوان ابزار قدرتمندی برای جوامع شهری و اقتصادهای محلی شناخته می شوند. بنابراین یکی از نمادهای توسعه ی شهری پایدار می تواند احداث پارک های شهری منطبق با شاخص های اکولوژیک باشد. برنامه ریزی اکولوژیکی استراتژی ها و تکنیک هایی است که شهرسازی را با طبیعت در جهت ایجاد مکان های سالم، غنی و متمدن برای زندگی ترکیب می کند. ایجاد و تأسیس اکوپارک ها در هر جا علاوه بر ایجاد جاذبه برای بازدیدکنندگان و ارتقای شناخت علمی و زیست محیطی آن ها در هر گروه سنی، موجب ارتباط بیشتر آن ها با مسایل و مشکلات محیط زیستی پیرامون خود به ویژه در جوانان و نوجوانان به عنوان قشرهای تاثیرگذار در جامعه، اشتغال آفرینی و سبب توسعه اقتصادی و علمی در جامعه و در نهایت توسعه پایدار زیست محیطی می شود. لذا، این پژوهش در جهت بررسی تاثیر پارک های اکولوژیک شاه منظر بر محیط زیست شهری، شهر هفشجان است.

در این پژوهش ابتدا اثرات اکوپارک شاه منظر بر شهر هفشجان مورد بررسی قرار گرفته است. در این راستا گویه های هر مولفه استخراج شده است. از این رو، بعد از استخراج و تدوین هر یک از گویه ها میانگین و انحراف معیار هر یک از آن ها آزموده شده است. مولفه های اثرات اکوپارک شاه منظر بر شهر هفشجان از طریق چهار مولفه اساسی از جمله کیفیت زیست محیطی، کالبدی-عملکردی، خدمات اجتماعی، خدمات اقتصادی بررسی شده است. یافته ها نشان می دهد؛ پارک اکولوژیک شاه منظر، از لحاظ محیط زیستی، کالبدی-عملکردی و خدمات اجتماعی بر بهبود پایداری هفشجان موثر است.

در خصوص نتیجه آزمون T-Test مؤلفه خدمات زیست محیطی، مقدار sig برابر با ۰/۰۰۰ است که از مقدار ۰/۰۵ کمتر است و بدین جهت فرضیه مورد نظر تایید شده است. در این متغیر با توجه به بررسی گویه هایی همچون پاکسازی و نظافت معابر و فضاهای اکوپارک شاه منظر، حذف اکوپارک شاه منظر تاثیر گذار است بر حیات و سرزندگی شهر و آب و هوای منطقه مورد مطالعه و با توجه به این که میانگین این گویه ها بالاتر از عدد ۳ است، اکوپارک شاه منظر تاثیر گذار بر شهر هفشجان است. در مولفه مورد بررسی کالبدی-عملکردی نیز مقدار sig نیز برابر با ۰/۰۰۰ است که از ۰/۰۵ کمتر است که بدین ترتیب فرضیه پژوهش تایید شده است. که در این مولفه، گویه های رضایت از نظر دسترسی به اکوپارک شاه منظر و تاثیر اکوپارک شاه منظر در حفظ محیط زیست طبیعی شهر هفشجان بالاتر دارای میانگین بالای ۳ است که در این گویه ها شهر هفشجان تحت تاثیر اکوپارک شاه منظر قرار دارد ولیکن در مابقی گویه های با توجه به اینکه میانگین کمتر سه دارند تحت تاثیر کمتری قرار دارد. در مولفه خدمات اجتماعی نیز مقدار sig (000/0) از ۰/۰۵ نیز کوچک تر است و بدین ترتیب فرضیه پژوهش تایید شده است که در این مولفه نیز گویه های بررسی شده از جمله مناسب بودن اکوپارک شاه منظر برای استفاده افراد کهنسال، مناسب بودن این مکان برای استفاده جوانان، میزان دسترسی کودکان و زنان به اکوپارک میانگین آن ها از عدد ۳ بالاتر است و بدین جهت اکوپارک شاه منظر در این گویه ها بر محیط شهری هفشجان تاثیر می گذارد لیکن در سایر گویه ها اثرگذاری به دلیل پایین تر بودن سطح مطلوب بسیار کمتر است. در آخرین مولفه مورد بررسی نیز خدمات اقتصادی مقدار sig که عدد ۰/۳۴۱ را نشان می دهد و به دلیل کمتر بودن از مقدار ۰/۰۵ دارای تفاوت معنادار نیست و در نتیجه فرضیه مورد نظر رد شده است. در این مولفه سه گویه مورد بررسی قرار گرفته شده است که در هر سه گویه که عبارتند از تاثیر اکوپارک شاه منظر بر تولید درآمد و اشتغال در محدوده هفشجان، تاثیر اکوپارک شاه منظر در افزایش گردشگری و جذب گردشگر، میزان دسترسی به فعالیت های تجاری در اکوپارک شاه منظر که بدین ترتیب در این مولفه پارک شاه منظر بر شهر هفشجان دارای تأثیرات بسیار پایینی است.

با توجه به یافته های پژوهش و الزامات پایداری محیط زیست شهری، راهکارهای پیشنهادی شامل اقدامات عملی و جزئی به شرح زیر ارائه می شوند:

- با توجه به تاثیر عوامل کالبدی-عملکردی و خدمات اجتماعی در ارتقا کیفیت محیط زیستی شهر هفشجان پیشنهاد می شود که گروه های اجتماعی و فعالیتی در نقاطی که ارتباطات کاربران با یکدیگر پرتردد می باشد. به منظور، استفاده کنندگان اکوپارک فعالیت های مطلوب در این اکوپارک صورت گیرد.

- با توجه به مطالعه حاضر به دلیل اهمیت فقدان وسایل سرگرمی برای کودکان در ارتقای کیفیت پارک ها نقش مهمی را ایفا می کند و به دلیل اینکه هزینه تجهیزات این کار نسبت به سایر شاخص ها و عملکردها پایین تر است، لذا بهتر است این موارد نیز در پارک توجه شود و تجهیزات بیشتری در جهت سرگرمی کودکان در پارک فراهم شود.

- در این بررسی مشخص گردید که یکی از عواملی که بر ضعف اکوپارک شاه منظر دارد ضعف گردشگری و توریست در این اکوپارک است به همین دلیل پیشنهاد می گردد تبلیغات لازم در جهت آشنایی با این پارک صورت گیرد تا میزان جذب گردشگر و توریست افزایش یابد.

- با توجه به اینکه اکوپارک شاه منظر علاوه بر فعالیت های تفریحی و گردشگری دارای کاربری های متعدد نیز باشد و با توجه به دسترسی راحت تمام اقشار جامعه لذا در جهت افزایش کاربری های تجاری و فعالیت های تجاری نیز باید اقدامات لازم در این اکوپارک صورت گیرد.

• با توجه به ارتقا محیط زیستی شهر هفشجان و با توجه به تاثیر مدیریت شهری پیشنهاد می گردد شهرداری بستر سازی مناسب را در جهت بهبود مبلمان پارکی را ایجاد نماید و همچنین با اقدامات مناسب دیگری از جمله قرارگیری مناسب سطل های زباله در فواصل مناسب در جهت ارتقای کیفیت محیط زیستی و امکانات پارک تلاش صورت گیرد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده اند و این موضوع مورد تأیید همه آنهاست.

مشارکت نویسندگان

مشارکت نویسندگان در مقاله به شکل توضیح داده شده از سوی مجله، مورد تأیید نویسندگان این مقاله است.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

حامی مالی

مقاله حاضر فاقد حمایت مالی است.

سپاسگزاری

از کلیه کسانی که در مراحل مختلف نوشتن این مقاله با نظرات خود ما را یاری دادند، سپاسگزاری می کنیم.

References

- Akbari Riyabi, M and Soflae, F . (2023). Analyzing and reviewing the City Development Strategic plan (CDS) of Kazerun with the approach of sustainable urban development. *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 3(4), 1-20. https://www.srds.ir/article_164103.html?lang=en[in Persian].
- Alijani, B. (2021). Geography and the paradigm of sustainable development. *Spatial Analysis of Environmental Hazards*, 8(3), 1–16. [in Persian].
- 2.Amini, N., Ziyabakhsh, N., & Mofidi Shemirani, S. M. (2015). Eco-park: A suitable strategy for achieving sustainable development. *Proceedings of the New Achievements in Civil Engineering, Architecture, Environment and Urban Management, Tehran*[in Persian].
- Arian Kian, M and Mirkatouli, J . (2021). Investigating the Effect of Attendance and Sense of Satisfaction of Residential Residents with Social Security in Gorgan Settlements. *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 1(2), 19-34. https://www.srds.ir/article_127550.html?lang=en[in Persian].
- Bakhshi, A , Alizadeh fard, A and Rasouli, S H . (2022). Measuring Livability Indicators in Iranian Cities (Case Study: City of Babol). *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 3(2), 24-40. https://www.srds.ir/article_155560.html?lang=en[in Persian].
- Barahooee, A , Ebrahimzaheh Asmin, H and Asadi Sarvestani, K . (2021). A Sociological Study of the Effect of Marginalization on Urban Management (Case Study: Karimabad Region in Zahedan City). *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 2(2), 25-44. https://www.srds.ir/article_134486.html?lang=en[in Persian].

- Bastami Joe,M and Afzali,S F . (2026). Evaluating human comfort conditions based on bioclimatic indicators(Case study: Si Sakht tourist city). *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 6(4), 114-126. https://www.srds.ir/article_219757.html?lang=en[in Persian].
- Bazdar, M., & Maghsoudi Tilaki, M. J. (2016). Evaluation of the environmental status of eco-park (Case study: Gorgan). Second International Conference on Architecture, Civil Engineering and Urban Planning at the Beginning of the Third Millennium. [in Persian].
- Chin, M., Lee, C., & Woon, K. (2023). Developing circular waste management strategies based on a waste eco-park concept: A multi-objective optimization with environmental, economic, and social trade-off. *Industrial & Engineering Chemistry*, 62(41), 16827–16840.
- Fakhrian, P., Haghjoo, A., Ebrahimi Asl, H., & Shaghaghi, S. (2025). Explaining landscape architecture indices affecting the qualitative improvement of the visual environment in Tabriz metropolitan parks from ecological, cultural, and environmental sustainability perspectives. *Journal of Art and Architecture in Urbanism*, 3(1), 1–24. [in Persian].
- Griffin, K., & McKinley, T. (2017). Human Development (G. R. Khajeh Pour Nadavani, Trans.). Tehran: Nashr-e Ruz. [in Persian]
- Hanaee, T., SeyedAlhosseini, S. M., & Khalili, E. (2022). Prioritizing sustainable development components in eco-park planning (Case study: Koh-Park Mashhad). *Sustainability, Development and Environment*, 3(1), 79–94. [in Persian].
- Hashemi, S. M. (2021). Developing sustainable criteria and location modeling of eco-parks with the Integrated Capability Assessment (ICA) paradigm in Tehran's urban environment. *Quarterly Journal of Geography and Urban-Regional Planning*, 11(38), 267–286. [in Persian].
- Henderson, K., & Loreau, M. (2023). A model of Sustainable Development Goals: Challenges and opportunities in promoting human well-being and environmental sustainability. *Ecological Modelling*.
- Jabari Zadehgan,A R , Pourzarzgar,M R and Norouz Borazjani,V . (2022). Investigating Infrastructures and Effective Solutions in the Formation and Development of Urban Green Transportation. *Journal of Sustainable Urban & Regional Development Studies (JSURDS)*, 3(2), 156-168. https://www.srds.ir/article_156244.html?lang=en[in Persian].
- Mahmoudzadeh, H., Vaezi, M., Rostami, R., & Bakouei, M. (2019). Analyzing the ecological status of urban parks with an emphasis on forest parks using GIS (Case study: Tabriz). *Journal of Applied Researches in Geographical Sciences*, 22(65), 4–42. [in Persian].
- Manhoubi, N. (2016). An attitude towards ecology in the direction of realizing a sustainable city. Second International Conference on Research in Civil Engineering, Architecture, Urban Planning and Sustainable Environment. [in Persian].
- Mohseni, S., & Rezaei, M. (2023). Realization of ecological urban design in historical contexts based on local-global values (Case study: Urban eco-park in Sanglaj neighborhood of Tehran). *Quarterly Journal of Space and Place Studies*, 2(1), 81–102[in Persian].
- Movahed, S., Laghaei, H., & Habib, F. (2020). Developing eco-park design criteria. *Hoviat-e-Shahr*, 14(44), 89–98. [in Persian].
- Naghdi, A. (2013). Challenges of sustainable development. Tehran: University of Tehran Press. [in Persian].

- Nguyen, M. H., & Jones, T. E. (2022). Building eco-surplus culture among urban residents as a novel strategy to improve finance for conservation in protected areas. *Humanities and Social Sciences Communications*, 9, 426.
- Okasha, A., & Mekkawy, A. (2021). Participatory eco-landscape design: The case of NRIAG eco-park in Helwan, Egypt. *Journal of Engineering and Applied Science*, 68, 12.
- Pourbehi, T., Jafari-Nia, G., & Shamsoddini, A. (2022). Investigating the impact of social capital on urban sustainable development in Bushehr. *Journal of Regional Geography and Planning*, 12(47), 200–217. (in Persian)
- Qureshi, S., Haase, D., & Coles, R. (2014). The theorized urban gradient (TUG) method: A conceptual framework for socio-ecological sampling in complex urban agglomerations. *Ecological Indicators*, 36, 100–110.
- Rafa, N., Nuzhat, S., Uddin, S. M., Gupta, M., & Rakshit, R. (2021). [Insert Title]. *Sustainability*, 13(21), 12190.
- Razaghyan, F., & Aghajani, H. (2023). An analysis of deficiencies and spatial distribution of urban parks in Mashhad with the aim of improving green spaces. *Geography of Drylands*, 14(51), 114–135. [in Persian].
- Roshani, A., Parak, F., & Abdul-Razzaq, A. (2024). Evaluation of the importance of environmental strategies in urban plans (Case study: Districts 1 and 2 of Baghdad). *Journal of Geography and Human Relations*. [in Persian].
- Rosso, F., Pioppi, B., & Pisello, A. L. (2022). Pocket parks for human-centered urban climate change resilience: Microclimate field tests and multi-domain comfort analysis through portable sensing techniques and citizens' science. *Energy and Buildings*.
- Saraskanrood, S., Faal Naziri, M., & Piroozi, E. (2020). Eco-park location analysis in central counties of Ardabil province using multi-criteria analysis models. *Applied Ecology*, 9(1), 61–78. [in Persian].
- Torres Navas, N., Musa Wasil, W., Malave Llamas, L., & Morales Agrinzoni, R. (2021). Development of eco-park in flood prone areas using green technologies. *International Journal of Human Capital in Urban Management*.
- Vafaei, A. (2022). Environmental sustainable development with a strategic planning approach (Case study: Kashan city). *Human Settlements Planning Studies*, 17(3), 691–708. [in Persian].
- Yazdi, H., & Barzegar, S. (2011). Investigation of economic valuation methods for urban environmental issues. *First Conference of Urban Economics of Iran*. [in Persian].